

Mies Vreugdenhil
Brief aan Eva

Mies Vreugdenhil

Brief aan Eva

Citeerwerks

ISBN 978 90 5977 495 7
NUR 340
Citerreeks, Kampen ,2009 ©
Omslagillustratie Hans Ellens
Omslagontwerp Bas Mazur
www.citerreeks.nl

Oorspronkelijke uitgave *Brief aan Eva*, © 1993
Oorspronkelijke uitgave *Eva vindt het geluk*, © 1995
Oorspronkelijke uitgave *Wolken rond Eva*, © 1996
.Deze triologie verscheen eerder in 1997 bij Uitgeverij De Groot Goudriaan

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd,
opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in
enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën,
opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke
.toestemming van de uitgever

Op het moment dat de lichthouten kist langzaam in de donkere aarde zakte barstte ik in snikken uit.

‘Geen bloemen’, stond er onderaan op de rouwkaart en daarom waren er geen bloemen. ’t Was net alsof ik die kleine, schuin gedrukte letters voor mijn ogen zag bewegen. Je moest de dood niet verbloemen, zo was het de gewoonte, maar wat had ik daar eigenlijk mee te maken?

Ik zou mijn handen vol rozen willen hebben. Rode rozen, om ze met een teder gebaar op de kist te kunnen leggen. Moeder had altijd zo van de natuur gehouden. Met haar handige vingers kon ze de mooiste stukjes maken. Een enkele bloem, een grillig gevormd takje, een... De stem van de dominee drong tot me door: ‘De mens gaat naar zijn eeuwig huis...’

Ja, ja, dat wist ik allang. Maar moeder had niet weg mogen gaan.

Met een driftig gebaar veegde ik langs mijn ogen en snoot mijn neus. Ik zag dat anderen ook hun zakdoek tevoorschijn haalden. Alleen vader scheen onbewogen, verstard zelfs. Maar ik wist wel beter. Ik had hem de laatste dagen heel anders meegemaakt.

Daar stonden we, vier kinderen zonder moeder en een vader die een vreemde leek. De woorden van de predikant verwaaiden over de hoofden van de familie en al de belangstellenden. De lucht, die er eerst zo dreigend en bewolkt had uitgezien, brak open en de zon kwam opeens stralend tevoorschijn. Ik wilde omhoog kijken naar het gouden licht, maar mijn ogen bleven hangen aan de medelijdende gezichten om me heen, aan de zakdoeken, die tranen wegdepten.

Ik sloeg mijn ogen neer en probeerde mijn gedachten te con-

centreren. Maar dat lukte niet. Dit was het onherroepelijke einde van mijn jeugd, besepte ik. Het zou allemaal anders gaan worden. We waren geen gezin meer, we waren nabestaanden geworden.

Het doffe zoemen in mijn hoofd begon weer. Ik wankelde en greep me vast aan de dichtstbijzijnde arm.

‘Flink zijn, Eva,’ fluisterde tante Carin. ‘Nog even volhouden. Ik houd je wel vast.’

Ik probeerde heel langzaam en heel diep adem te halen. Het zoemen raakte wat op de achtergrond. ‘Flink zijn, Eva,’ hoe vaak had moeder dat niet tegen me gezegd. En nu zei tante Carin hetzelfde. Maar ik wilde niet flink zijn. Ik wilde toegeven aan mijn verdriet.

De groep mensen rond het graf verdween weer achter de nevels in mijn ogen. Ik merkte dat de stoet zich in beweging zette. Twee aan twee gingen we over het knerpende grind.

Het pad was smal, we moesten uitkijken dat we niet af en toe in het gras stapten. Nou ja, wat gaf het eigenlijk, dacht ik.

Naast me liep mijn zusje Annemarie. Ze pakte mijn hand stevig vast. Woordeloos keken we elkaar aan. Alleen aan het knijpen van haar vingers voelde ik haar verdriet. Het meisje had haar moeder nog zo nodig. Het leek me bijna een onmogelijkheid om de plaats van moeder in te gaan nemen. Ik was nog steeds niet klaar met het antwoord op de moeilijke vraag die me was gesteld. Terwijl ik hand in hand met Annemarie verder liep gingen mijn gedachten naar de brief in mijn tas. Ik had hem nog niet durven lezen, maar ik wist intuïtief wat erin stond. Tante Carin had me de envelop gegeven.

Ik zou een beslissing moeten gaan nemen. Of werd ik eigenlijk niet tot een beslissing gedwongen? Ik had me, heel even, op de drempel van een voor mij opengaande wereld gewaand. Toekomstplannen had ik gemaakt. Maar dit alles kon niet meer doorgaan.

Wat betekende één jaar op een mensenleven had ik gedacht toen moeder, heel voorzichtig, haar vraag stelde. Ik had spijt dat ik geen duidelijk antwoord had geweten. Omdat die vraag me had overrompeld. En alles was zo onwaarschijnlijk vlug gegaan. Niemand had dat immers verwacht?

De groep was terug in het gebouw. Jassen werden uitgedaan en haren gekamd. Op een begraafplaats was het nu eenmaal koud en winderig. Ik zag dat in een van de zaaltjes de kopjes voor de koffie klaarstonden. Ik had nooit kunnen begrijpen dat er mensen waren die na een begrafenis trek in koffie hadden. Of belegde broodjes gingen eten alsof er niets aan de hand was. Maar ik begon er milder over te denken nu ik er zelf mee werd geconfronteerd. Ik had 's nachts geen oog dichtgedaan en tijdens het ontbijt bijna niets door mijn keel kunnen krijgen. En dat begon zich te wreken.

De gesprekken kwamen langzaam op gang. Er waren familieleden, die elkaar lang niet hadden gezien en wilden bijpraten. Ik zat met de overige gezinsleden aan één tafel. Vader, bleek en zwijgend, naast Marius, mijn oudere broer. Aan de andere kant Marleen en Annemarie, mijn twee jongere zusjes. De meisjes zagen er moe uit en de zwarte rouwkleding maakte hen jaren ouder, dat zou bij mij ook wel het geval zijn.

‘We moeten hier nog even doorheen, dan kunnen we naar huis,’ zei Marius, zijn stem dempend zodat de rest van de familie hem niet zou verstaan. Het leek wel of hij daarmee ook mijn gedachten, die ik niet hardop had durven uitspreken, verwoordde.

Al die drukte en dat gepraat om ons heen, het maakte me zo verschrikkelijk moe. Al die goed bedoelde, troostende woorden, ik kon er eigenlijk geen kant mee uit. Iedereen zou straks weer weggaan en de draad van het leven oppakken. Maar wij bleven achter met een leegte.

Ik stak voorzichtig mijn hand in mijn schoudertas tot ik de brief voelde. Ik streek er met mijn vingers overheen zodat hij zacht knisterde. Ik wist allang dat hij er was, want ik had hem zien liggen bij de spullen van moeder. En ik had net gedaan of hij er niet was, totdat ik hem wel moest aannemen van tante Carin. Vreemd eigenlijk, moeder zette van alles op papier en sprak er niet over. Ik wist ervan maar vroeg niet naar de inhoud. Hadden we het voor elkaar niet willen weten?

Later, toen alle familie was weggegaan, bleven we met ons gezin achter. Een incompleet gezin evenwel, en dat voelden we heel goed. 'Als je hulp nodig hebt, je weet ons te vinden, hè?' 'Je kunt altijd bellen, hoor, als er iets is.' 'Wat zul je Anna missen, Martin. Hoe moet het nu verder?' Een schichtige blik werd op mij geworpen. 'Gelukkig heb je Eva...'

Ja, gelukkig heb je Eva. Als vanzelfsprekend werd aangenomen dat ik moeder zou gaan vervangen. Maar mijn eigen leven dan? Ik had juist mijn VWO-examen achter de rug, ik had plannen gemaakt. Zou daar nog wat van terechtkomen? Moest ik het gezin gaan verzorgen totdat iedereen zijn bestemming had gevonden? Zou ik mijn leven moeten gaan slijten als huishoudster bij vader omdat het mijn plicht zou zijn? Omdat ik de oudste dochter was, want Marius ging natuurlijk vrijuit.

Dat zou moeder beslist in haar brief hebben gezet. Dat het mijn plicht was. Ik gruwde van dat woord en toch kon ik er niet van loskomen. Maar ik kon moeder geen antwoord meer geven. Het was te laat. En daarom zou ik er wel voorgoed aan vastzitten.

Maar toch...

Hier stokten mijn gedachten. 't Was wel erg voorbarig om een oordeel te vellen over een brief die ik nog moest lezen. Ik slaakte een diepe zucht. Al de emoties van de dag stapelden zich in mij op. Het werd me te veel. Vader stond op. 'Kom, we gaan naar huis,' zei hij.

Thuis stond Erika, de gezinsverzorgster, ons op te wachten. Toen moeder ziek was geworden was ze bij ons gekomen. Het was een al wat oudere vrouw en we hadden veel steun aan haar.

Mijn ogen gingen direct naar de plaats waar moeders bed had gestaan. De laatste paar weken van haar leven had moeder haar bed in de kamer willen hebben. Om dicht bij het gezin te zijn. Om niet helemaal alleen in een slaapkamer boven te vereenzamen.

Erika had, samen met Marius, het bed weer naar boven gebracht, nog vóór de begrafenis. En nu begreep ik pas dat ze er goed aan had gedaan. Anders zou het geleken hebben of moeder even weg was, naar het toilet of naar de keuken, en dat ze zo weer terug zou komen. Maar toch was die plaats in mijn ogen leeg en benadrukte hij dat alles definitief voorbij was.

‘Ik heb soep gemaakt’, zei Erika hartelijk, ‘en ik zal voor jullie allemaal een kop halen.’

Ze keek naar Marleen en Annemarie. ‘Jullie zien grauw van vermoeidheid. Ga maar niet te laat naar bed.’

‘We kunnen best wat extra rust gebruiken,’ zei Marius op bezorgde toon. ‘Opa en oma waren ook van plan nog even mee te komen. Maar ik heb gevraagd of ze dat een andere keer wilden doen.’

Toen ik naar bed ging, had ik de brief nog steeds niet gelezen. Ik had in de kamer nog wat opgeruimd en de tafel alvast gedekt voor het ontbijt. Ik was doodmoe en nerveus. Liever zou ik het lezen uit willen stellen tot de volgende dag. Al aarzelend daarover liep ik naar boven. Gelukkig had ik een slaapkamer voor mij alleen. Marleen en Annemarie deelden er samen een en Marius zat een verdieping hoger op de zolderkamer. Ik knipte het licht aan en was blij weer in mijn eigen vertrouwde hok te zijn. Mijn bureautje zag er keurig uit. Meestal lag er een geweldige troep op, maar na mijn examen had ik de boel eens flink uitgemest. Aan de muur hingen een aquarel in een wissellijst en een poster. Verder nog een prikbord waarop allerlei dingen zaten die ik niet

mocht vergeten, keurig geschreven op kleine gekleurde briefjes. Ik liet me op mijn bed zakken en legde de envelop naast me neer. Doodstil zat ik zo een tijdje. Ik hoorde de snelle stappen van Marius langskomen en even later de langzame van vader.

‘Voor Eva’. Verder stond er niets op. Voorzichtig maakte ik hem open en trok er een dichtbeschreven velletje papier uit. Wat een eigenaardige gewaarwording om nu een brief van moeder te gaan lezen.

Mijn ogen gleden langs de regels. Ontroerd begon ik te lezen:

Mijn lieve dochter,

Als je deze brief leest, Eva, ben ik er niet meer. Niet op deze aarde, maar wel bij God. Daar moet je maar veel aan denken en niet al te bedroefd zijn. Denk niet dat het voor mij gemakkelijk is om al deze dingen te schrijven, want het doet me zo'n pijn jullie achter te laten. Soms ben ik heel opstandig, al probeer ik dat zo goed mogelijk voor jullie te verbergen. Ik merk dat jullie het woord ‘dood’ nooit uitspreken. Ik zie dat jullie proberen mij gerust te stellen en hoop te geven op beterschap. Maar ik weet zelf dat ik niet meer beter zal worden. Lieve Eva, ik wil je het volgende vragen: Zou jij één jaar van je leven op willen offeren aan ons gezin? Ik weet zeker dat je je diploma zult krijgen, want je had heel goede cijfers. Maar het zou zo verschrikkelijk zijn als je nu de deur uit zult gaan om op jezelf te kunnen wonen. De meisjes zullen je zo nodig hebben. Vooral Annemarie, die is nog maar dertien jaar en zo gevoelig. Marleen heeft een ander karakter, maar jullie zullen zo ontredderd achterblijven, want wie van ons had verwacht dat alles zo zou lopen?

In dat jaar, als je het doet, zouden jullie goede afspraken kunnen maken hoe het in de toekomst zal gaan. Bedenk bovenal, Eva, dat ik je nergens toe wil pressen, maar je zou er over na kunnen denken.

We hebben er samen al eens over gesproken, maar toen wist je

geen antwoord te geven...

Ik keek op van de brief, die me geweldig had aangegrepen. Het begin was geschreven in de duidelijke ronde letters die ik van moeder gewend was. Maar naarmate de zinnen vorderden, werd het handschrift onduidelijker. Het had moeder veel inspanning gekost, dat zag ik zo. Ik streek het papier glad en begon opnieuw te lezen. Wat moest ik doen? Ik was zo verschrikkelijk vermoeid geweest toen ik naar mijn kamer ging. Op dit ogenblik kon ik het probleem niet aan, het was te veel bij elkaar. Misschien later, als ik uitgerust was.

* * *

Toen ik vanmorgen wakker werd na een loodzware slaap, leek alles wat gisteren was gebeurd een nare droom. Ik lag er gewoon op te wachten dat moeder onder aan de trap zou roepen: ‘Eva, ben je wakker? Kom je eruit?’

Het was nog tamelijk rustig in huis. Wel hoorde ik vader in de badkamer rondscharrelen en even later zoemde zijn scheerapparaat. Boven hoorde ik geen enkel geluid, dus Marius lag ook nog in diepe rust. In de kamer van Marleen en Annemarie hoorde ik af en toe hoesten.

Ik ging op mijn rug liggen met de handen onder mijn hoofd. Aan het licht dat door de gordijnen scheen, merkte ik dat het een sombere dag was. Het getik van regen tegen het raam bevestigde mijn vermoeden. Het was zaterdag, Erika zou vandaag niet komen. Trouwens, die had het de laatste tijd zo druk met ons gehad, dat ze best eens een week vakantie had verdiend. Wat een geluk, dat er vrouwen waren zoals Erika er een was. Die andere gezinnen uit de nood hielpen. Omdat ze tijd over hadden of grote kinderen, die de deur al uit waren.

Met eindeloos geduld had ze moeder verzorgd die laatste paar weken dat ze op bed had gelegen. Ze had ons allemaal moed ingesproken als we het niet meer zagen zitten.

Ik had een goed contact met Erika gehad. Nóg natuurlijk, want de komende weken zou ze gewoon blijven komen. Dan zouden we zelf voor een oplossing moeten zorgen. Maar zover was het nog niet.

Ik trok de dekens wat hoger op. Hoewel het begin juni was, was het nog steeds koud. De natuur was traag op gang gekomen deze lente. Ik was blij dat al mijn examens achter de rug waren, over een dag of wat zou ik de uitslag horen. Wat jammer, dat moeder het niet meer mee had kunnen maken. Maar voor haar was er geen twijfel mogelijk geweest, ik zou slagen. Wat had ik naar mijn diploma verlangd, om dan verder te gaan studeren. Ik wilde al jarenlang naar de Pabo en had me al in laten schrijven. De enige moeilijkheid bestond hierin, dat ik niet thuis zou kunnen blijven wonen. Ik was zelfs al bezig om een kamer te zoeken. Nu stond alles opeens op losse schroeven. Met de trein heen en weer zou een mogelijkheid zijn. Maar zou ik dan nog tijd genoeg overhouden om te kunnen studeren? Zou ik mijn inschrijving op kunnen schorten tot volgend jaar? En dit jaar dan? Moest ik zomaar een jaar thuis gaan zitten?

Een gevoel van twijfel stak de kop op. Zou er geen mouw aan te passen zijn? Want het leven van Marius, Marleen en Annemarie zou gewoon doorgaan. Alleen mijn leven zou drastisch veranderen. Ik besloot om het uitgebreid met vader te bespreken. Misschien wist hij een oplossing.

Wat vreemd eigenlijk dat vader het er nooit met me over had gehad. 't Was toch niets voor moeder om dat op eigen houtje te regelen en hem er niet in te betrekken.

Ik keek naar mijn kleren, die ik gisteravond slordig over een stoel had gegooid. Anders hing ik ze tamelijk netjes op een hanger, maar deze zwarte kleding wilde ik uitwassen en in de kast opbergen. O, wacht eens, dat kon ik nog niet doen, want morgenochtend wilden we de rouw in de kerk brengen. Dan zou ik ze vandaag maar wat opstrijken. Langzaam kierde de deur open. 'Ben je al wakker Eva?' Het was Annemarie, die op haar blote voeten in de deuropening stond.

‘Ja, al een tijdje. En jij?’

‘Ik ook. Eerst kon ik maar niet in slaap komen en nu ben ik ook nog vroeg wakker geworden. Ik moest steeds aan gisteren denken en dan begon ik weer te huilen.’

Ze ging op de rand van mijn bed zitten en huiverde in haar dunne roze nachthemdje. Ik sloeg de deken opzij en schoof een eindje op. ‘Kom er maar even in, het is zo koud vanmorgen.’

Ze knikte en stapte naast me in bed.

‘Wat ben jij lekker warm.’

‘Ik ben er nog niet uit geweest,’ zei ik en stopte het laken achter haar goed in.

‘Ik vind het zo afschuwelijk, Eva, dat het leven zo maar gewoon doorgaat. Dat ik maandag weer naar school moet. Dat alles anders is geworden en toch weer niet. Dat begrijp je wel, hè?’

‘Ik begrijp het volkomen,’ zei ik.

Stil lagen we naast elkaar. Ik merkte dat Annemarie in slaap viel en deed ook mijn ogen dicht.

Die zondagmorgen brachten we de rouw in de kerk. Opa en oma van moeders en van vaders kant waren er en verschillende broers en zusters van vader en moeder. We gingen deze keer helemaal voorin de kerk zitten. Ik vond het afschuwelijk, want ik voelde alle ogen in mijn rug prikken. Maar er was geen ontkomen aan. Het was nu eenmaal de gewoonte. Zoals ook het psalmvers dat we moesten zingen: ‘Gelijk het gras is ons kortstondig leven.’

Gelukkig kon ik mijn tranen bedwingen, hoewel de rest van de familie een zakdoek nodig had. Moeder was maar drieënveertig jaar geworden. Ze was veel te jong gestorven. De preek kabbelde langs me heen, want ik kon mijn gedachten er niet bijhouden. Ze dwaalden steeds af. Naar gisteren en naar de toekomst.

Want gisteren had ik de brief met vader besproken. Tot mijn verrassing wist hij ervan. Maar hij had er niet met me over willen praten, want de mogelijkheid bestond dat moeder hem verscheurd zou hebben. En dan zou ik nodeloos ongerust zijn geworden. Zelf wist hij niet precies hoe hij er over moest denken.

Hij zou het verschrikkelijk vinden als ik weg zou gaan, maar hij wilde me ook niet in een bepaalde richting dwingen.

Het vreemde was, dat ik het zo ontzettend moeilijk vond om goed na te denken. Want mijn gedachten wilden de diepte niet in. Ze bleven zomaar ergens hangen. Ik had wel eens gelezen over een man die met een elektrische zaag twee vingers afzaagde. Hij zette de machine af, en ging met die vingers naar het ziekenhuis. Pas toen hij voor de dokter stond viel hij flauw. Een verlate reactie. Zo voelde ik me ook. Alsof mijn reactie nog moest komen. Misschien zou ik dan gaan schreeuwen en me overstuur maken. Maar dat leek nog zo ver af, die gevoelens waren er gewoon nog niet. 't Was een soort verdoving waarin ik leefde. Toen we de kerk uitkwamen, knipperden we tegen het felle zonlicht. De wereld lag in een gouden gloed en wij stonden daar als grote tegenstelling in onze zwarte kleding. Verschillende mensen knikten naar ons. Ze durfden niets te vragen of te zeggen. En dat was maar goed ook. Ik had het gevoel dat ik wel zes weken zou kunnen slapen, zo geradbraakt voelde ik me. Te veel emoties, te laat naar bed, het begon allemaal zijn tol te eisen. En het gemis van moeder in huis was zo moeilijk te verwerken. Af en toe, als de tafel werd gedekt, werd er per ongeluk voor haar een bord neergezet. Twee keer, gisteren, een keer door Marleen en een keer door Marius. Toen ze hun fout merkten, haalden ze vlug het bord weer weg. Het was zo onwezenlijk, dat ze niet meer op haar vertrouwde plaats zou gaan zitten. Dat iemand zó weg kon zijn, zó helemaal weg, was bijna niet te geloven. En volgens een van onze tantes moesten we ons het gemis nog gaan inleven.

* * *

Marleen en Annemarie waren weer naar school en Marius naar zijn werk. Vader had nog vrij, want er was opeens zoveel te regelen.

Tot mijn grote vreugde was ik voor mijn examen geslaagd en

werd de datum van de diploma-uitreiking vastgesteld. Toen ik dat wist, ben ik naar een bloemenwinkel gegaan om een rode roos met een lange steel te gaan kopen.

‘Is het voor een cadeautje?’ vroeg de winkeljuffrouw. Automatisch had ik al ja gezegd, maar ik schrok er opeens voor terug om er nee van te maken. Zo stond ik met een mooi verpakte roos buiten. Ik fietste naar de begraafplaats en bij het hek ging ik te voet verder. Bij het graf van moeder bleef ik staan. ’t Was nog een ordeloos geheel. Ruw aangeharkte grond en een paaltje met een nummer. Ik nam de bloem uit het papier en voorzichtig legde ik de roos op de donkere aarde.

In gedachten praatte ik tegen haar alsof ze me nog kon horen.

Ik ben geslaagd, mam, net zoals je hebt gezegd. Maar hoe het nu allemaal verder moet weet ik ook niet. Mijn leven gaat een andere richting uit dan de bedoeling was. Waarom moest dat toch...? Langzaam liep ik terug. Soms stond ik even stil om het opschrift van een steen te lezen. In de verte liep een vrouw met een emmer en een borstel. Die gaat waarschijnlijk een graf schoonmaken, dacht ik. Bij het hek stapte ik weer op mijn fiets die ik daar had neergezet en reed het smalle, door bomen omzoomde laantje af. Ik keek op mijn horloge en begon haastig verder te trappen. In mijn tas had ik een boodschappenlijst, die Erika me had gegeven. Ik zou die avond koken en aangezien ik er nogal lang over deed zou ik op tijd moeten beginnen. Dat een huisvrouw zoveel werk had, daar had ik nooit bij stilgestaan. Als moeder ons riep, dan schoven we aan tafel. Soms hadden we nog commentaar gehad ook, bedacht ik met schaamte. In een mum van tijd was alles opgegeten en dan kon je opnieuw aan het bedenken gaan. En wat de was betrof: vaak had ik mijn eigen kleding gestreken, of de lakens en slopen. Maar nu stond je zowat iedere avond achter de strijkplank. Ik was van plan om Marius er eens onderwijs in te geven. Het was toch te gek om los te lopen dat mannen onbekwaam zouden zijn om zoiets te doen.

In de supermarkt kwam ik mijn vriendin Petra tegen. Ze zag me

al uit de verte en begon te wuiven voor ik er eigenlijk erg in had. Bij de diepvries stond ze ijs uit te zoeken en ik haastte me erheen.

‘Ha, hoe is het met je?’ Ze legde vlug het pak met ijsjes terug alsof ze het onfatsoenlijk vond om feestelijke dingen te kopen terwijl ik zoveel verdriet had.

‘Het gaat wel. Maar het is allemaal nog zo vreemd. Of het niet waar is. Ik vind het trouwens fijn dat je ook op de begrafenis bent geweest.’

‘Dat spreekt immers vanzelf. Ik mocht je moeder heel graag en ik kwam vaak bij jullie,’ zei Petra.

‘Dat blijf je toch wel doen?’

‘Natuurlijk. Alleen de laatste weken van je moeders leven durfde ik het niet zo. Ik wist niet wat ik zou moeten zeggen. Ze was zo stil en wit.’

‘Ja, ze was met alles verzoend. Dat kwam door haar geloof. Daar heeft ze kracht uit geput.’

‘Ik zou het niet kunnen,’ zuchtte Petra. ‘Nee, ik ook niet.’

‘Het is helemaal goed met haar, hè? Dat zei je tante Edith tenminste.’

‘Ja, het is helemaal goed.’

Ik haalde diep adem. Het leek opeens zo absurd om in de nabijheid van een volgeladen diepvries en met naast ons een grote stapel blikken over zulke dingen te praten.

‘Wanneer kom je weer eens, Eva? Het is al zo’n tijd geleden. Of wil je het misschien nog niet. Kun je vanavond soms? Dan heb ik niets.’

‘Oké,’ zei ik na enige aarzeling. Ik draaide de winkelwagen en voor Petra zich weer over de vrieskist boog zei ze tegen me: ‘Harm vroeg ook al waarom je nog niet was langsgeslagen.’

Het warme rood schoot opeens naar mijn wangen. Ik geneerde me ervoor en liep vlug verder. Harm was de halfbroer van Petra. Hij was een stuk ouder dan ik en hij had de laatste tijd nogal belangstelling voor me gekregen. Volgens mijn vriendin dan. Ik had het zelf nog niet zo gemerkt. Maar ik was er wel vereerd mee.

Links en rechts greep ik de dingen die ik nodig had. Ik zag dat de rundertartaar in de reclame was en nam er vijf. Nu de groente nog. De 'grote boodschappen' zoals wij die noemden, haalden we één keer in de week met de auto. Maar brood en vlees moest je iedere dag even kopen. Een bloemkool zou wel smaken, dacht ik en ik zocht een grote uit.

* * *

Het was heerlijk om weer bij Petra te zijn. Ze had een mooi ingerichte zitslaapkamer in het grote huis waar ze woonde. Haar vader was een geslaagd zakenman. Als weduwnaar, met een jong kind achtergebleven, was hij na enkele jaren weer getrouwd met een lerares Engels. Samen kregen ze Petra.

Ik keek altijd met bewondering om me heen als ik bij haar was. Mijn eigen eenvoudige kamer viel daarbij helemaal in het niet, maar toch zou ik nooit met haar willen ruilen. Haar moeder was altijd weg. Ze gaf vaak les en verder had ze het geweldig druk met van alles en nog wat. 't Was echt geen thuiszitter. Ze was precies het tegenovergestelde van mijn moeder toen die nog leefde.

Bij die gedachten schoten de tranen in mijn ogen. Het was voor mij heel moeilijk om mijn emoties in bedwang te houden. Heel onverwacht kon ik in tranen uitbarsten en dan schaamde ik me ervoor. Maar Petra vond het heel gewoon.

'Het is ook niet niks,' zei ze vertroostend.

'Nee, ik ben nog zo vreselijk labiel. Het heeft me ook zo verschrikkelijk aangegrepen.'

'Weet je dat ik heel jaloers op je ben geweest?' Ik snoot mijn neus en veegde mijn tranen weg. 'Jaloers? Jij op mij?'

'Ja, op jou.'

Ze stond op en begon door haar kamer heen en weer te lopen. 'Jouw moeder had ècht belangstelling voor je,' zei ze tenslotte, 'daarom kwam ik ook zo graag bij jullie. Ze vroeg aan mij ook altijd van alles. Niet zomaar om iets te zeggen, maar ze straalde warmte en liefde uit. Ze leefde met je mee. En dat kan ik van

mijn moeder niet zeggen.'

'Maar...' begon ik.

'Het lijkt aan de buitenkant heel mooi,' zei Petra hard. 'Vooral als er iemand bij is dan zou je denken: wat een leuk mens. Maar ze is zo egocentrisch, zo elegant, zo bijdehand. Ik kan niet in haar schaduw staan. In haar nabijheid voel ik me altijd lomp en onhandig. Ik zie haar alleen bij de maaltijden, als ze er is tenminste.'

Ik schrok van het bittere in haar stem.

'Is het zo erg?'

'Ja, zo erg is het. Vergeleken met haar ben ik het eendje en is zij de zwaan.'

'Niet het lélijke eendje,' zei ik bemoedigend.

Ze stond stil bij een deur waaraan een smalle hoge spiegel was bevestigd. 'Zie je dat haar? Niets mee te beginnen. Mijn neus is te groot, mijn taille te dik, mijn benen te kort en ga zo maar door. Geen enkele man zal op me vallen, heeft mijn moeder al voorspeld. En dan heb ik nog een fobie ook.'

Ze draaide zich om en sloeg een arm om me heen. 'Sorry, Eva.'

'Je moet niet zo negatief over jezelf denken. Heb uw naaste lief als uzelf.'

'Maar ik houd niet van mezelf.' Ze rechtte haar rug. 'Ik ga koffie zetten. Oké?'

Ze had alles bij de hand in haar kamer en even later pruttelde de koffie in het kleine apparaat gezellig door. Terwijl ze daarmee bezig was, schoof ik met mijn voeten over de zachte vloerbedekking. Alles was hier even mooi. Schemerlampjes verspreidden een getemperd licht in de pastelkleurige kamer. Maar toch werd ik een beetje triest van alles. Petra, die omgeven was door luxe, was jaloers op mij. Ze miste de warme belangstelling van een moeder. Zoiets was niet te koop.

Ze zette de kopjes die versierd waren met kleine roosjes op de tafel. 'Eigenlijk moest ik eens van die grote mokken aanschaffen, zoals jullie thuis hebben, dan kun je tenminste doordrinken.'

‘Nou, wat let je?’

De koffie was geurig en zoet, met kleine teugjes genoot ik ervan. En ik bedacht dat het in de toekomst mijn taak zou worden om voor anderen te gaan zorgen.

‘Ik geef geen examenfeest,’ zei ik opeens.

‘Nee, dat begrijp ik volkomen. Maar je komt toch wel naar mij?’

Ze zag dat ik aarzelde, want ik wilde haar niet teleurstellen, maar hoe zou ik nu echt mee kunnen feesten terwijl ik zo’n verdriet om moeder voelde.

‘Ik weet het niet, ik denk dat ik zoiets nog niet kan. Misschien kom ik even, in het begin.’

Petra keek me nadenkend aan.

‘Hoe voelt dat nu Eva, na die brief van je moeder. Doe je het?’

‘Ja, natuurlijk. Ik kan ze thuis toch niet zomaar in de steek laten. Vader is helemaal van de kaart en met Marleen en Annemarie is het niet veel beter. Alleen aan Marius merk je niet zoveel. Daar zit het meer van binnen.’

‘Ik zou het nooit doen.’

‘Dat weet je niet. Je bent niet in zo’n situatie.’

‘Nee, gelukkig niet.’

Het kwam zo vlot uit haar mond, dat ik ervan schrok. Hoe wist je dat nu zo vlug?

‘Ik begin gelijk met Schoevers en daarna is mijn kostje gekocht. Een baan op vaders kantoor,’ zei ze.

Ik zuchtte. ‘Bij mij is alles nog zo onzeker. Zelfs al had moeder die brief niet geschreven, dan zou ik ze toch niet alleen kunnen laten.’

Ze schonk nog eens koffie in. ‘Bij jullie is nu eenmaal alles anders.’

Om elf uur werd er op de deur geklopt. Het was Harm. Hij keek op zijn horloge. ‘Eva, ik moet jullie kant uit. Als je wilt breng ik je even thuis.’

Verbaasd keek ik Petra aan, maar ze haalde alleen even haar

wenkbrauwen op. Koortsachtig dacht ik na. Toen stond ik op.

Het was heerlijk, zo luxueus thuisgebracht te worden. 't Was voor het eerst dat Harm zoveel aandacht aan me besteedde. Ik was voor hem altijd het grappige blonde paardestaartje geweest. De vriendin van Petra. Misschien was hij de laatste tijd gaan inzien dat ik volwassen was geworden. Hij zette de autoradio aan en zachte muziek golfde om ons heen.

'Kan ik niet eens een afspraakje met je maken?'

Ik bekeek hem van opzij. Donker haar, charmant, maar zoveel ouder. 'Wat denk je nu allemaal. Wil je het niet?'

'Jawel, maar het overvalt me wat. Hoe kom je daar zo opeens bij?'

'Wat zeg je dat romantisch,' grinnikte hij en legde zijn hand op mijn arm. 'Gewoon! Ik wil je beter leren kennen. Je hebt zo'n lief toetje.' Ik bloosde tot onder mijn haarwortels. Zijn stem klonk zo donker, zo fluwelig en zonder aarzelen zei ik ja.

'Goed, we gaan samen ergens eten. Vandaag over een week?'

'Afgesproken,' stemde ik toe.

'Ik kom je thuis ophalen, trek maar iets leuks aan.'

De auto draaide onze straat in. Ik had nog wel een uur door willen rijden, zo genoot ik van zijn aandacht.

Toen we stilstonden streek hij heel even over mijn arm en gaf een kneepje in mijn hand.

'Tot ziens, Eva,'

'Tot volgende week.' Ik stapte uit en keek de auto na. Allerlei gevoelens maakten zich van me meester. Ik keek omhoog naar de donkere lucht en luisterde naar het ritselen van de bladeren. Hoe komt dit zo opeens, dacht ik, en wat gaat dit worden?

Ik kwam in een stil huis. Marleen en Annemarie lagen al op bed. In de kamer zat vader in zijn stoel. Er was alleen een klein schemerlampje aan. Op een tafeltje naast hem stond een borrelglas. Op de grond zag ik een jeneverfles. Hij schrok en duwde met zijn voet de fles naar achteren. Maar ik had het toch gezien.

'Een slaapmutsje,' zei hij verontschuldigend.

‘Slaapt u zo slecht?’ vroeg ik, terwijl ik ging zitten.
‘Ja, wat dacht je Eva, dat ik zomaar als een blok in slaap viel? Urenlang lig ik wakker, soms tot het licht wordt.’

Ik dacht aan de slaaptabletten die hij van de huisarts had gekregen. ‘Als u eens een pilletje inneemt?’

Vader streek vermoeid over zijn voorhoofd. ‘Die neem ik liever niet in, daar raak je verslaafd aan en dan ben je veel verder van huis.’ Met drank ook, dacht ik. Maar ik durfde er niets van te zeggen, want het was mijn schuld dat hij alleen was. Ik had niet weg moeten gaan vanavond. Hij stond op. ‘Ik ga naar bed. Dek je de tafel nog even?’ Ik zag hoe hij met trage passen de kamer uitging en ik wist niet wat ik moest zeggen. Er hing zo’n waas van eenzaamheid om hem heen. Hoe kon ik hem troosten? Ik stapte zo vanuit de ene wereld in de andere. Ik had hem van Harm willen vertellen, maar ik was er niet toe gekomen. Doodstil stond ik, terwijl ik hem naar boven hoorde gaan. De jeneverfles zette ik in de kast en het glaasje waste ik af en borg het op. Marleen en Annemarie hadden hier niets mee te maken.

* * *

Het viel niet mee om moeder te vervangen. Erika was naar een ander gezin gestuurd en wij kregen alpha-hulp. Eerst sprak ik haar aan met mevrouw Schoemaker, maar ze vond het leuker dat ik gewoon Mieke zei. Ze kon werken als een paard. Menslief, wat deed ze alles vlug. Ik kon haar niet bijhouden. Twee morgens in de week zou ze voorlopig komen. Ze begon met poetsen en boenen en in een mum van tijd was heel het huis blinkend schoon. De ramen werden gezeemd, de vitrages gewassen, de dekens geklopt, het was bijna een steriel huis geworden. Niet dat Erika het vuil had achtergelaten, maar er waren toen zoveel andere dingen geweest die voorrang hadden gehad.

Nadat ze twee keer was geweest had ik het idee dat we nooit meer iets zouden hoeven doen. Ik had er geen notie van hoe vaak je ramen moest wassen of de keuken dweilen. Deed je dat laatste